

N-aveți impresia – privind înapoi fără mânie înspre literatura acelei epoci – că secolul al XIX-lea a fost unul al funcționarilor? Mai răsăriți, mai obidiți, tineri sau de vârstă mijlocie, unii nevrigoși și de-o sensibilă inteligență, alții – mediocri și furioși; unii – cuminți, în curs de ratare, alții – patetici și iubăreți, cu toții își închipuie a deține secretul schimbării radicale a lumii în care trăiesc, atâta doar că nici unuia nu-i ajunge o viață de om pentru a-și și îndeplini „mărețele idealuri”: din cele generoase, revoluționare sau, dimpotrivă, mai mărunte, de dimensiuni personale. Cu toate că vorbim despre o epocă în care burghezo-moșierimea înflorește sălbatic (burghezia se aristocrățește, îmbogățindu-se, iar nobilimea, ca să supraviețuiască, se îmburghezeze), oarecarele liberalism economic era dublat, ca să nu spun sufocat, de un fioros aparat de stat, de o birocrație care înghițea aiurea bugete astronomice, numai dacă ne gândim la salariile făcătorilor de nimic.

Slujbașul de stat al Regatului Suediei seamăna izbitor (metehne, apucături, calități) cu omologul său austro-ungar, dar și cu confratele țarist. Într-adevăr, era puțin mai năserios, mai superficial, mai tributar rămășițelor eticii protestante, mai solar suedezul, dar... În ăst timp, austro-ungarul era, pur și simplu, un evreu înnegurat, în căutarea unei identități, și care mai târziu se va numi dl. K.; iar rusul, nihilist convins, tocmai îl citise pe Nietzsche, însă, în particular, mai cultiva, totuși, relații cordiale cu Diavolul, care i se înfățișa în clipe de răscruce.

Arvid Falk este un tânăr funcționar, mult spus asesor, bine școlit, cu un viitor care-i promitea o ascensiune sigură în breasla din care făcea parte: Colegiul pentru plata lefurilor funcționarilor... Colegiu a cărui activitate se rezuma la a clasa chitanțele cronologic și alfabetic și a le trimite apoi la legătorie. Nimeni nu se prezenta la muncă înaintea orei 1 a după-amiezii, iar arhivarul, de pildă, pentru că nu se mai arătase la birou cam 5 ani de zile, primea salariul acasă, fiindu-i, firește, rușine să se mai înființeze printre colegi după o asemenea perioadă de

lipsă. În ciuda acestui ofertant dulce far niente, sau tocmai din acest motiv, realizându-și impostura, în raport cu studiile și aspirațiile sale, Falk hotărăște să părăsească țâța bugetului de stat pentru a deveni scriitor.

Și cum altminteri ai putea deveni scriitor (chiar și-n zilele noastre), dacă nu tocindu-ți turul pantalonilor și tocându-ți puținii bani, o oarecare perioadă, prin cafenele, cabarete, cenacluri și prin saloane cu zvâc creator. Acum circa o sută treizeci de ani, pare-se, muzele se arătau, orișicât, mai zgârcite cu artiștii bine ghiftuiți. Ca să ajungă un scriitor, un aspirant mai avea și opțiunea de a slugări pe lângă un cunoscut magnat de presă, dl. Smith (se supranumise așa din admirație pentru tot ce era american...), făcând pe negrul, pe ghost writer-ul, redactând advertoriale la comandă, pe teme date, conform intereselor zilei. În schimbul acestei munci de hamal, literatul în devenire se alegea cu „un nume” și cu cronici excepționale în oficiosul magnatului. Smith avea faima că putea ”să facă” un scriitor în douăsprezece luni. Falk era, deci, lansat!

Educația primită acasă fabricase din Falk un timid. Întodeauna se temea că ar putea face rău. Fusesse crescut înghesuit între pilonii înalți, teribili, strivitori, numiți: drept, cinstit, sincer, adevărat. Cu vremea, văzuse în aceste principii niște judecători fără îndurare care-l scoteau în mod repetat culpabil (de ceva, de orice). În momentul când îl cunoaștem, Arvid Falk „nu simțea nici remușcări, nici regrete pentru viața irosită, ci pur și simplu disperarea că va trebui să moară sufletește încă de tânăr, înainte de a fi realizat ceva, disperarea că va fi aruncat (...) ca vreascurile în foc”. Aceste trăsături, anacronice în raport cu „cerințele vremii”, nu puteau decât să se aștearnă de-a curmezișul visurilor sale creatoare, făcând din el o victimă predestinată spoliei, rătăcirii în forma fără fond care caracteriza așa-zisa „viață literară” ce-și avea nucleul în clubul Salonul roșu.

În fine, cartea nu e pierdere de vreme, iar dacă aș fi întrebat în ce stil (literar) își scrie August Strindberg Salonul roșu, aș exclama, dezlipindu-mă pe negândite de limbajul canonic: într-unul extrem de sarcastic! Ceea ce conferă o nebănuită prospețime romanului (altfel, un roman „de cameră”, cu resturi vizibile de tabieturi dramaturgice în construcția sa) este chiar acest sarcasm neobosit. Un freamăt de ironie metalică străbate întreaga carte – râsul începutului unui final exuberant de secol. Poate fi realmente respirată în pagini efervescența sfârșitului de secol nouăsprezece. Lumea în schimbare. Înnebunită de moda și obiceiurile mai trecătoare, mai repezi, parcă, decât oricând. Europa se scufunda valsând în veacul al douăzecilea: wein, weib und gesang...

Scris de Cristian Sîrb

SURSA: Bookblog.ro